

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi rangaistusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin uuden perustuslain edellyttämä valtuussäännös mahdollisuudesta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä vankeusrangaistuksen ja sakkorangaistusten täytäntöönpanoon liittyvistä toimenpiteistä, vankeusrangaistuksen ja sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanon tarkemmasta sisällystä sekä vankeinhoitolaitoksen organisatiosta ja hallinnosta. Täydentäviä säännöksiä annettaisiin tarvittaessa oikeusministeriön

asetuksella. Lisäksi lakiin lisättäisiin perustuslakiuudistuksen edellyttämät valtuussäännökset, jotka oikeuttaisivat säätämään tasavallan presidentin asetuksella vankeinhoidon ansiorististä sekä oikeusministeriön asetuksella vankeinhoitolaitoksen tunnusluvasta ja vankeinhoitolaitoksen virkapuvusta.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja muutostarve

Maaliskuun 1 päivänä 2000 voimaan tulleen uuden perustuslain 80 § sisältää asetuksenantovaltuutta koskevan säännöksen. Pykälän mukaan asetuksella voidaan antaa säännöksiä vain perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn nimenomaisen valtuuden nojalla.

Asetuksenantovaltaa voidaan lailla antaa tasavallan presidentille, valtioneuvostolle tai ministeriölle. Niin sanotut omaperäiset asetukset, joiden antamiseen ei ole valtuutta lainsäädännön tasolla, tulee perustuslain voimaantulon johdosta kumota, nostaa niiden sisältämä säätely lain tasolle tai toteuttaa se perustuslain edellyttämällä tavalla lakiin perustuvan asetuksenantovaltuuden nojalla.

Vankeinhoitolaitoksen toimintaa säätelee useita omaperäisiä asetuksia, jotka eivät perustu lain tasolla olevaan asetuksenantovaltuuteen ja jotka edellyttävät siis lainsäädäntömuutoksia. Tällaisia asetuksia ovat vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta annettu

asetus (447/1975), vankeinhoitolaitoksesta annettu asetus (134/1986) ja vankeinhoitoasetus (878/1995). Lisäksi omaperäinen on sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annettu asetus (321/1969), joka sisältää säännöksiä myös sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanosta ja joka tätä kautta liittyy myös vankeinhoitolaitoksen toimintaan. Kyseisistä asioista säädettäisiin jatkossa valtioneuvoston asetuksella. Tätä koskeva valtuussäännös tulisi lisätä rangaistusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin (39/1889).

Uusi perustuslaki edellyttää valtuussäännöstä myös vankeinhoidon ansiorististä annetulle asetukselle (239/1957). Voimassa olevan asetuksen mukaan vankeinhoidon ansioristin antaa oikeusministeri vankeinhoitolaitoksen ylijohtajan esityksestä. Julkisista arvonannon osoituksista annetun lain (1215/1999) mukaisesti asetuksen antaisi jatkossa tasavallan presidentti. Lain perusteluiden mukaan presidentti antaisi pääsääntöisesti kaikki kunnia- ja ansiomerkkejä koskevat asetukset siitä riippumatta, mille hal-

linnonalalle kunnia- ja ansiomerkkejä koskeva valmistelu ja päätöksenteko muuten kuuluu.

Omaperäinen on myös vankeinhoitolaitoksen tunnuskuvausta annettu asetus (468/1949). Vankeinhoidon tunnuskuvaava ja virkapukua ollaan parhaillaan uudistamassa. Kummastakin asiasta tulisi jatkossa säätää oikeusministeriön asetuksella. Myös tätä koskeva valtuussäännös ehdotetaan lisättäväksi rangaistusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin. Vankeinhoitolaitoksen virkapuvusta säädetään tällä hetkellä vankeinhoitolaitoksesta annetun asetuksen 58 §:ssä. Sen mukaan laitoshallinnon virka- ja palveluspuvuista sekä niiden käytöstä määrää oikeusministeriö.

Rangaistusten täytäntöönpanoon liittyy runsaasti myös aineellisia säännöksiä, joiden sisältö tulee arvioida uudelleen perustuslakiuudistuksen kannalta ja ryhtyä tarvittaviin lainsäädäntötoimenpiteisiin. Tätä työtä tehdään parhaillaan valtioneuvoston syyskuussa 1999 asettamassa komiteassa, joka valmistele rangaistusten täytäntöönpanolainsäädännön kokonaisuudistusta. Toimeksiannon mukaan työssä tulee ottaa huomioon uusien perusoikeussäännösten ja kansainvälisten ihmisoikeusnormien lainsäädännölle asettamat vaatimukset. Tällaisia perustuslakiuudistuksen kannalta ongelmallisia asioita ovat muun muassa monet vangin oikeudet ja velvollisuudet sekä henkilökunnan toimivaltuudet. Vangin muutoksenhakuoikeuteen liittyviin säädöstaso-ongelmiin on myös eduskunnan perustuslakivaliokunta kiinnittänyt huomiota (PeVL 12/1998 vp.). Toimeksiannon mukaan komitean työssä on selvitettävä myös omaperäiset asetukset, joita koskevat valtuudet tulee nostaa lain tasolle samalla kun uuden perustuslain kanssa ristiriidassa olevat säännökset kumotaan. Komitean määraika on maaliskuun loppu 2001.

Hallinnonalan lainsäädännön ongelmallisuus perustuslakiuudistuksen sekä kansainvälisten ihmisoikeussäännösten kannalta johtuu osittain rangaistusten täytäntöönpanoa koskevan lainsäädännön vanhasta perusrakenteesta. Perussäännös eli rangaistusten täytäntöönpanosta annettu laki on vuodelta 1889, joskin vain yksi sen pykälistä on enää voimassa alkuperäisessä muodossa.

Myös vankeinhoitolaitoksen hallintoon liittyy uuden perustuslain kannalta ongelmia. Hallinnosta ei ole rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain eräitä säännöksiä lu-

kuun ottamatta lain tasoista sääntelyä. Uuden perustuslain 119 §:n 2 momentin mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu merkittävää julkisen vallan käyttöä. Samanaikaisesti rangaistusten täytäntöönpanoa koskevan lainsäädännön kokonaisuudistuksen kanssa vireillä on myös vankeinhoitolaitoksen hallintoa koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus. Muutostyö liittyy laajempaan oikeusministeriön hallinnonalan kriminaalipoliittisten tehtävien uudelleenjärjestelyyn, joka toteutettaneen kesäkuun alussa 2001. Tuosta ajankohdasta alkaen oikeusministeriöön on tarkoitus perustaa kriminaalipoliittinen osasto, siirtää julkisoidellisen Kriminaalihuoltoyhdistyksen tehtävät oikeusministeriön hallinnonalan viranomaistehtäviksi sekä muodostaa vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustehtäviä varten yhteinen keskushallinto. Muutos on suunniteltu toteutettavaksi syksyllä annettavalla hallituksen esityksellä laiksi rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Uudistuksen myötä myös vankeinhoitolaitoksen hallintoa koskevat säännökset saatettaisiin kokonaisuudessaan perustuslain edellyttämällä tavalla lain tasolle.

Koska edellä selvitettyjen laajempien lainsäädäntöuudistusten voimaantuloon kuluu vielä aikaa ja tätä ennen tulee toteutettavaksi eräitä vähäisempiä muutoksia vankeinhoitolaitoksen säännöksiin, omaperäisiä asetuksia koskevat valtuussäännökset on välttämätöntä saattaa jo ennen mainittujen kokonaisuudistusten voimaantuloa perustuslain edellyttämälle tasolle.

2. Ehdotetut muutokset

Rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 1 luvun 8 §:n 1 momentin 1 kohdaksi otettaisiin valtuutus antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä vankeusrangaistuksen ja sakkorangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvistä toimenpiteistä. Tällä tarkoitettaisiin täytäntöönpanoon liittyviä muodollisia toimenpiteitä. Säännöksellä nostettaisiin vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja sakkorangaistuksen täytäntöönpanoa koskevien omaperäisten asetusten antamista koskeva valtuutus lain tasolle.

Momentin 2 kohta sisältäisi valtuuden antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä vankeusrangaistuksen ja sakon

muuntorangaistuksen sisällöstä. Tällä tarkoitettaisiin asioita, joita koskevat perussäännökset sisältyvät rangaistusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin ja joista tällä hetkellä säädetään tarkemmin omaperäisessä vankeinhoitoasetuksessa.

Momentin 3 kohta sisältäisi valtuussäännöksen vankeinhoitolaitoksesta annetulle asetukselle, joka myös on omaperäinen asetetus.

Lain nykyinen 8 § siirtyisi pykälän uudeksi 2 momentiksi muutetussa muodossa. Momentin mukaan täydentävät säännökset tämän lain soveltamisesta annettaisiin tarvittaessa oikeusministeriön asetuksella.

Kaikki edellä ehdotetut valtuussäännökset tulevat perusteellisemmin uudelleenarvioitaviksi rangaistusten täytäntöönpanoa sekä vankeinhoitolaitoksen hallintoa koskevien kokonaisuudistusten yhteydessä.

Samalla lain 1 lukuun lisättäisiin uusi 8 a § mahdollisuudesta antaa eräitä muita vankeinhoitoon liittyviä säännöksiä. Uuden pykälän mukaan vankeinhoidon ansioris-

tistä säädettäisiin tasavallan presidentin asetuksella ja vankeinhoitolaitoksen tunnusku- vasta sekä virkamerkistä oikeusministeriön asetuksella.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole taloudellisia tai organisatorisia vaikutuksia.

4. Asian valmistelu

Asia on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä.

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä olevan perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rangaistusten täytäntöönpanosta 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun lain (39/1889) 1 luvun 8 §, sellaisena kuin se on laissa 128/1995, sekä
lisätään 1 lukuun uusi 8 a § seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

8 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) vankeusrangaistuksen ja sakkorangaistusten täytäntöönpanoon liittyvistä toimenpiteistä;

2) vangin sijoittamisesta, toiminnasta ja järjestyksestä rangaistuslaitoksessa, menettelystä tässä laissa tarkoitettujen pakkotoimenpiteiden käyttämisessä, vangin yhteyksistä rangaistuslaitoksen ulkopuolelle sekä muusta vankeusrangaistuksen ja sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanon sisällöstä; sekä

3) vankeinhoitolaitoksen organisaatiosta ja hallinnosta.

Täydentäviä säännöksiä 1 momentissa mainituista asioista annetaan tarvittaessa oikeusministeriön asetuksella.

8 a §

Säännökset vankeinhoidon ansiorististä sekä vankeinhoitolaitoksen tunnusluvasta ja virkapuvusta

Vankeinhoidon ansiorististä säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Vankeinhoitolaitoksen tunnusluvasta ja virkapuvusta säädetään oikeusministeriön asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta .

Helsingissä 12 päivänä toukokuuta 2000

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

Laki**rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rangaistusten täytäntöönpanosta 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun lain (39/1889) 1 luvun 8 §, sellaisena kuin se on laissa 128/1995, sekä
lisätään 1 lukuun uusi 8 a § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 luku

Yleiset säännökset

8 §

Tarkemmat määräykset

Tarkemmat määräykset tämän lain soveltamisesta antaa tarvittaessa oikeusministeriö.

8 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) vankeusrangaistuksen ja sakkorangaistusten täytäntöönpanoon liittyvistä toimenpiteistä;

2) vangin sijoittamisesta, toiminnasta ja järjestyksestä rangaistuslaitoksessa, menettelystä tässä laissa tarkoitettujen pakkotoimenpiteiden käyttämisessä, vangin yhteyksistä rangaistuslaitoksen ulkopuolelle sekä muusta vankeusrangaistuksen ja sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanon sisällystä; sekä

3) vankeinhoitolaitoksen organisaatiosta ja hallinnosta.

Täydentäviä säännöksiä 1 momentissa mainituista asioista annetaan tarvittaessa oikeusministeriön asetuksella.

8 a §

Säännökset vankeinhoidon ansiorististä sekä vankeinhoitolaitoksen tunnusluvasta ja virkapuvusta

Vankeinhoidon ansiorististä säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Vankeinhoitolaitoksen tunnusluvasta ja virkapuvusta säädetään oikeusministeriön asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta .

